

IZVEŠTAJ TIMA ZA DRUŠTVENU REVIZIJU U OBILIČU

NADGLEDANI PROJEKTI

"Izgradnja parkinga u objektima za socijalno stanovanje u selu Ade"

"Izgradnja parka i sportskog terena u selu Bakšija"

Ovaj izveštaj je pripremljen kao deo projekta DEMOS - koji realizuje „Helvetas Swiss Intercoopération Kosovo“.

Odricanje od odgovornosti: Nalazi i zaključci izneti u ovom izveštaju ne predstavljaju nužno stavove Evropske unije, Švajcarske i Švedske.

IZVEŠTAJ TIMA ZA DRUŠTVENU REVIZIJU U OBILIČU

NADGLEDANI PROJEKTI

“Izgradnja parkingu u objektima za socijalno stanovanje u selu Ade”

“Izgradnja parka i sportskog terena u selu Bakšija”

decembar 2024.

DEMOS

Decentralisation
and Municipal
Support

Projekat decentralizacije i podrške opštinama (DEMOS) podržava 38 opština Republike Kosovo u postizanju što više demokratske lokalne uprave i što boljeg upravljanja opštinama. Projekat DEMOS takođe podržava Vladu Kosova da osmisli politike, koje su naklonjene finansiranju opština zasnovanom na pravilima.

Projekat sufinansiraju Evropska unija na Kosovu, Vlada Švajcarske i Vlada Švedske, a realizuje ga „Helvetas Swiss Intercooperation“ Kosovo.

Podrška koju DEMOS pruža kosovskim opštinama deo je Granta opštinskog učinka - kao jedne od alatki koja garantuje podršku opštinama sa dobrom učinkom.

U posebnom fokusu projekta nalazi se i podrška centralnoj vladu, a DEMOS je usredsređen na pružanje pomoći u osmišljavanju politika za povoljniji okvir decentralizovane uprave.

U okviru prve komponente projekta, DEMOS III ima za cilj da otvori podatke za širi javnu uvid u opštinski učinak i da pokrene društvene revizije, „radi praćenja uticaja projekata iz Granta opštinskog učinka (GOU) na građane“.

DEMOS-ovim projektom je takođe podržano osmišljavanje i realizacija aktivnosti koje uključuju građane u odlučivanje - uključujući i timove za društvenu reviziju koji su nadgledali realizaciju projekata finansiranih Grantom opštinskog učinka.

BIRN Kosovo je nezavisna, nevladina organizacija - čiji su ciljevi da informiše građane i pruži doprinos procesu demokratske tranzicije u zemlji, promoviše snošenje odgovornosti, vladavinu prava i reforme politika. BIRN Kosovo posebno ima za cilj da posluži kao nadzornik javnih institucija - praćenjem rada institucija upravljanja i javnih institucija. Pored toga - proizvodnjom kvalitetnih i nepristrasnih televizijskih debata i obukom mladih o veštinama argumentacije i debate - BIRN ima za cilj da promoviše i podstakne kulturu

debate na Kosovu. Vizija BIRN-a je da obezbedi poziciju vodeće organizacije na polju istraživačkog novinarstva na Kosovu - baveći se potrebom za objektivnim, kvalitetnim i održivim izveštavanjem o brojnim izazovima u zemlji. DEMOS je angažovao BIRN Kosovo u partnerstvu sa Demokratijom Plus da olakša/posluži kao fasilitator društvenih revizija u 11 (jedanaest) odabranih projekata u šest opština: Đakovica, Peć, Klina, Mališevo, Lipljan i Obilić.

Demokratija Plus (D+) je nezavisna i neprofitna organizacija osnovana marta 2016. godine. D+ je posvećen stvaranju demokratskog društva, povećanjem učešća građana u političkim procesima, većim snošenjem odgovornosti i uticajem na procese odlučivanja. D+ nastoji da informacione tehnologije integrise u sve svoje napore - kako bi podstakao korišćenje interneta, koji ima važnu ulogu u demokratizaciji jednog društva. D+

ima za cilj da doprinese stvaranju dobrih praksi dobrog upravljanja javnih institucija na centralnom i lokalnom nivou, jačanju vladavine prava, unapređenju političkih stranaka kao i podržavanju slobodnih i poštenih izbornih procesa. D+ preduzima inicijative koje imaju za cilj da donosi odluka približe građanima kroz istraživanje politika, olakšavanje dijaloga ili komunikaciju i edukaciju javnosti.

SADRŽAJA

- 4 DEMOS i obim projekta**
- 7 Pregled izveštaja**
- 8 Opšti nalazi za oba projekta**
- 9 Posebni nalazi na projektu Izgradnja parkinga u objektima za socijalno stanovanje u selu 'Ade'**
- 9 Posebni nalazi na projektu Izgradnja parka i sportskog terena u selu Bakšija**
- 10 Okruženje u kojem se odvija proces društvene revizije**
- I poglavlje - Zajednički nalazi na oba projekta**
  - 11 Nalazi u procesu konsultacija sa građanima
  - 11 Slabo učešće građana na javnim konsultacijama duž 2022. godine
  - 11 Veće učešće građanima na javnim konsultacijama u periodu od 2023 - 2024. godine.
  - 12 Projekti, kao potreba zajednice
  - 12 Odsustvo diskusije o projektu sa zajednicom
  - 12 Odsustvo transparentnosti u objavljivanju investicionih projekata i prateće dokumentacije
- II poglavlje - Posebni nalazi na projektu Izgradnja parkinga u objektima za socijalno stanovanje u selu 'Ade'**
  - 13 Skraćenje zakonskog roka za podnošenje ponuda
  - 13 Nedostatak saobraćajnih znakova
  - 13 Rampe za pešake i invalidska kolica
  - 14 Nedostatak posebno namenjenog parkinga osobama sa invaliditetom
  - 14 Nedostatak kanti za otpatke i ograničen kapacitet kontejnera
  - 14 Problem šahti bez poklopca
- III poglavlje - Posebni nalazi na projektu Izgradnje parka i sportskog terena u selu Bakšija**
  - 15 Sušenje drveća
  - 16 Otvoreni kanal na ulazu u park
  - 16 Neodgovarajuće klupe
  - 16 Nedostatak fudbalskog terena sa prirodnom travom
  - 16 Oštećenje rasvete
- 17 Zaključak/preporuke**
- 19 Metodologija**
  - 20 Ko je osnovao grupu za društvenu reviziju?
  - 20 Kako su prikupljeni podaci?
  - 20 Validacija podataka
  - 20 Sastav tima
- 21 Aktivnosti grupe za društvenu reviziju**
- 22 Tim za društvenu reviziju u Obiliču**
- 23 Dopis predsednika Opštine Obilič**
- 24 Dopis tima za društvenu reviziju u Opštini Obilič**

PREGLED IZVEŠTAJA

Tim aktivista građanskog društva je - uz podršku programa obuke projekta DEMOS - pokrenuo pilot inicijativu građanskog angažovanja, čiji je zadatak bio da obavi nadzor realizacije javnih projekata. Grupe građana su dobile naziv Grupe za „društvenu reviziju“.

Kao novi koncept na Kosovu, DEMOS i nekolicina organizacija građanskog društva su 2022. godine krenuli sa sprovođenjem društvene revizije, koja je nakon toga nastavljena 2023. i 2024. godine. Uz podršku DEMOS-a, osnovano je 20 (dvadeset) grupa za društvenu reviziju sastavljenih od oko 300 aktivnih građana - uključenih u ove procese. Obučeni članovi timova za društvenu reviziju prerasli su u aktiviste i dali su preko 100 konkretnih preporuka - lokalnoj samoupravi u cilju unapređenja opštinskih poslova.

Tokom 2024. godine, BIRN i D+ su uz podršku DEMOS-a pomogli u osnivanju 11 (jedanaest) timova za društvenu reviziju u šest opština: Đakovica, Peć, Klina, Mališevo, Lipljan i Obilić.

Tokom 2024. godine, BIRN i D+ su uz podršku DEMOS-a pomogli u osnivanju 11 (jedanaest) timova za društvenu reviziju u šest opština: Đakovica, Peć, Klina, Mališevo, Lipljan i Obilić.

Program je dobio podršku lokalne samouprave. Šest predsednika opština potpisalo je sporazume o razumevanju sa organizacijama - kako bi im se omogućilo da vode proces društvene revizije. Opština Obilić je među opštinama koje su ostvarile koristi od sredstava iz Granta opštinskog učinka.

D+ je jula meseca, pokrenuo istraživanje kako bi identifikovao aktivne građane ove opštine, koji bi bili uključeni u proces društvene revizije.

Nakon konsultacija sa zajednicom, interesnim grupama i građanskim društvom, D+ je u konsultaciji sa DEMOS-om preporučio više od 20 građana u sastav tima za društvenu reviziju.

Nakon što su izneli svoju zainteresovanost, građani su pozvani na jednodnevni program obuke BIRN-a - tokom kojeg su osposobljeni za sprovođenje procesa društvene revizije, načinu provere dokumenata, održavanju razgovora i sprovođenju metodologije društvene revizije.

Shodno metodologiji koju je osmislio DEMOS - a BIRN prilagodio - grupa građana iz Đakovice osnovala je tim za „društvenu reviziju“. Istom je za zadatak dato da obavi analizu i nadzor dva projekta: Izgradnje parkinga u objektima za socijalno stanovanje u selu „Ade“ i Izgradnje parka i sportskog terena u selu Bakšija. Vrednost oba projekta dostizala je 232,508.22 evra.

Dva zasebna tima su radila na praćenju projekata, ali su po njihovom završetku obavili zajedničke konsultacije kako bi zabeležili zajedničke nalaze i

posebne nalaze koji su zabeleženi za svaki od dva revidirana projekta.

Ko osniva tim za društvenu reviziju?

Timovi za društvenu reviziju su nezavisni od institucija i mogu ih osnovati predstavnici zajednice kao i druge grupe. Timovi funkcionišu nezavisno od uprave i za njihovo osnivanje nije potrebna saglasnost javnih institucija.

OPŠTI NALAZI ZA OBA PROJEKTA

Opština Obilić je posvećena održavanju javnih konsultacija sa građanima, u nameri da čuje mišljenja, sugestije, da sasluša zahteve i primedbe – tokom izrade politika, strateških dokumenata i lokalnih podzakonskih akata.

- 🔍 Opština održava redovne javne sastanke i konsultacije sa građanima.
- 🔍 Učešće žena u procesu javnih konsultacija i dalje je niže od učešća muškaraca.
- 🔍 Oba revidirana projekta su projekti koji direktno utiču na živote građana Opštine Obilić.
Tim više, oba projekta su bili zahtevi zajednice.
- 🔍 Opština nije organizovala posebne sastanke „za predstavljanje projekata sa zajednicama“.
- 🔍 Nijedan od privrednih subjekata ponuđača, u oba projekta, nije izjavio žalbu tokom tenderskog procesa.
- 🔍 Opština je dodelila ugovore - na osnovu kriterijuma najjeftinije cene odgovarajuće ponude.
- 🔍 Opština je na svojoj internet stranici objavila ugovore za oba projekta.
- 🔍 Opština nije proaktivno objavljivala druga dokumenta, kao što su: Izveštaji o nadzoru ili fakture za isplate – nisu javni na internet stranici Opštine.
- 🔍 Planovi realizacije oba projekta nisu bili objavljeni na internet stranici Opštine.
- 🔍 Oba projekta su završena u roku - shodno posebnim uslovima Ugovora.

Šta tim za društvenu reviziju treba da zna?

Timovi za društvenu reviziju ne moraju da budu visoko profesionalni. Timovima je potrebna građanska volja i smelost, a preporučljivo je da imaju i osnovna saznanja o:

- funkcionalanju opštine
- pristupu javnim dokumentima
- procesu konsultacija sa javnošću, posebno tokom planiranja budžeta i ulaganja u opštini
- procesu javnih nabavki

POSEBNI NALAZI NA PROJEKTU

Izgradnja parkingu u objektima za socijalno stanovanje u selu 'Ade'

Tender za ovaj projekat prvi put nije uspeo - te je raspisan novi tender.

Na parkingu nisu postavljeni saobraćajni znakovi niti ulično ogledalo.

Na trotoaru nema rampi „za pešake i invalidska kolica“.

Na parkingu nema posebnog prostora namenjenog osobama sa invaliditetom a nedostaje i signalizacija.

Jedna od šahti je ostala bez poklopca - i time predstavlja opasnost po automobile i pešake.

POSEBNI NALAZI NA PROJEKTU

Izgradnja parka i sportskog terena u selu Bakšija

Projekat nije obuhvatio veliki fudbalski teren, što je bio prvobitni zahtev meštana.

Većina zasađenih sadnica u parku se osušila a kompanija ih nije zamenila.

Na ulazu u park nalazi se jedan otvoreni kanal.

Klupe postavljene u parku nisu prikladne, pošto nemaju naslone.

Na parkingu parka ne postoji poseban prostor „za osobe sa invaliditetom“.

Tim za društvenu reviziju

Timovi za društvenu reviziju su grupe građana, koji se okupljaju - kako bi se angažovali na povećanju transparentnosti i odgovornosti javnih institucija. Ove dobrovoljne grupe analiziraju procese, u cilju davanja preporuka i što većeg uključivanja građana u odlučivanje.

OKRUŽENJE U KOJEM SE ODVIJA PROCES DRUŠTVENE REVIZIJE

Opština Obilić se nalazi među manjim opštinama na Kosovu sa 21,549 stanovnika - prema popisu iz 2011. godine¹, sa budžetom od 14,248,389.00 evra². Opštinski budžet za kapitalne investicije je mali i pomoći iz projekta Grant opštinskog učinka ima veliki uticaj na zajednicu.

Obilić je među opštinama koje su korisnice sredstava iz Granta opštinskog učinka. Odlučeno je da se ova sredstva ulože u izgradnju parkinga, u objektima za socijalno stanovanje u selu „Ade“, kao i za izgradnju parka i sportskog terena u selu Bakšija.

Izgradnja parkinga kod objekata za socijalno stanovanje u selu „Ade“ od velikog je značaja za zajednicu – imajući u vidu da poboljšava infrastrukturu i kvalitet života za stanovnike ovog područja. Ovaj parking nudi 52 nova parking mesta - ublažavajući dosadašnje probleme sa parkiranjem i obezbeđujući organizovan prostor za vozila meštana. Sem toga, investicija obuhvata i: uređenje kanalizacije, asfaltiranje puta, uređivanje trotoara i postavljanje javne

rasvete – što prostor čini bezbednjim, za sve građane. Ovaj projekat predstavlja važnu investiciju u poboljšanje uslova života za zajednicu – pružajući podršku stanovnicima u njihovom svakodnevnom životu i čineći ovu zonu pogodnjom za život i promet.

Izgradnja parka i sportskog terena u selu Bakšija dovela je do osetnih poboljšanja u svakodnevnom životu meštana, koji se suočavaju sa zagađenjem vazduha izazvanim termoelektranom – koja se nalazi u blizini. Ovaj zeleni i rekreativni prostor im pruža čistiju, zdraviju životnu sredinu – pomažući da se poboljša kvalitet vazduha i smanji uticaj zagađenja na zdravlje zajednice. Sportski teren i park stvorili su mogućnosti za fizičke i društvene aktivnosti, posebno za mlade i decu – podsticanjem aktivnog i zdravog načina života. Ovaj projekat je predstavljao dragocenu investiciju u blagostanje stanovnika – a takođe je pomogao da se uravnoteži uticaj termocentrale na životnu sredinu.

1 Stanovništvo u regionima i gradovima. Agencija za statistiku Kosova. <https://ask.rks-gov.net/PopulationStats/PopulationByRegion> (poslednji put pristupljeno 28.10. 2024).

2 Skupština opštine Obilić usvaja budžet za 2024. godinu <https://infokomuna.com/m/sq/lajme/obilic/kuvendi-i-komunes-se-obiliqit-aprovon-buxhetin-per-vitin-2024> (poslednji put pristupljeno 28.10.2024)

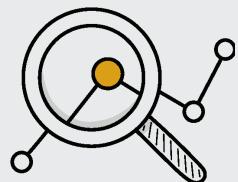
I POGLAVLJE - ZAJEDNICKI NALAZI NA OBA PROJEKTA

Duž procesa društvene revizije u Obiliću, tim se pozabavio nizom tema, koje su otkrivene tokom analize dokumenata i poseta na terenu. Tim je konstatovao probleme u fazi konsultacija sa građanima - u procesu planiranja, fazi raspisivanja tendera i primene ugovora.

Nalazi u procesu konsultacija sa građanima

Građani imaju važnu ulogu u procesu planiranja budžeta i razvoja opštine. Ova saradnja se ostvaruje putem javnih skupova i konsultacija između opštine i građana. U cilju analize stepena uključenosti građana u odlučivanje na opštinskom nivou - tim za društvenu reviziju je pregledao

dokumentaciju, kreiranu tokom sastanaka i konsultacija u Opštini Obilić, poslednjih godina.

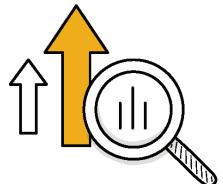

Slabo učešće građana na javnim konsultacijama duž 2022. godine

Na osnovu analize Godišnjeg izveštaja, objavljenog na internet stranici, Opština Obilić je tokom 2022. godine održala 12 (dvanaest) javnih konsultacija sa građanima, u cilju dobijanja mišljenja, sugestija, kako bi saslušala njihove zahteve i primedbe - duž postupka izrade politika, strateških dokumenata i opštinskih podzakonskih akata. Broj učesnika na javnim konsultacijama tokom 2022. godine iznosio je 458. Od toga 176 žena ili 38%, što je niže od praga od 3%, što predstavlja dovoljno učešće građana na javnim konsultacijama³. Tim za društvenu reviziju je zabeležio 35 zahteva za informacijama, podnetih na ovim sastancima - na koje je opština odgovorila. Međutim, nije precizirano o čemu se radilo u ovim zahtevima. Sem toga, na zahteve nije dat pisan odgovor – da li su prihvaćeni ili odbijeni; i razlozi za isto.

Veće učešće građanima na javnim konsultacijama u periodu od 2023 - 2024. godine.

Na osnovu analize Godišnjeg izveštaja, objavljenog na internet stranici, Opština Obilić je tokom 2023. godine održala 16 (šesnaest) javnih konsultacija – počevši, po prvi put, sa Predlogom budžeta, na kome je zabeleženo učešće. Broj učesnika na javnim konsultacijama tokom 2023. godine bio je 752. Od toga, 357 žena ili 47%. Ovo učešće građana na javnim konsultacijama, izraženo u procentima, izgledalo je ovako: 3% stanovnika Opštine i znatno je veće od učešća u prethodnoj godini. Opština Obilić je u 2024. godini povećala broj konsultacija – organizovanjem 18 (osamnaest) sastanaka sa građanima. Međutim, zapisnici sa ovih sastanaka još nisu javno objavljeni, na zvaničnoj internet stranici Opštine.

3 U skladu sa metodologijom Granta opštinskog učinka, pokazatelj učinka 3.1.2.

Projekti, kao potreba zajednice

Projekat parkinga kod objekata za socijalno stanovanje u selu „Ade“ i izgradnja parka sa sportskim terenom u selu Bakšija istaknuti su kao potrebe odnosnih zajednica. Međutim, tim za društvenu reviziju nije našao da su ove investicije bile tema javnih konsultacija. Međutim, oni su predočeni u vidu zahteva na direktnim neformalnim sastancima sa opštinskim zvaničnicima. Što se tiče izgradnje parka i sportskog terena u Bakšiji, građani ovog sela su na sopstvenu inicijativu izradili projekt koji su predali Opštini Obilić, koji je potom izmenjen iz budžetskih razloga.

Odsustvo diskusije o projektu sa zajednicom

Pored budžetskih rasprava, na kojima se odlučuje o strateškoj usmerenosti budžeta - opštine mogu da održavaju i diskusije tokom faze izrade investicionih projekata. Ova praksa pomaže da se projekti osmisle za potrebe građana i izbegnu greške u projektovanju. Tim je konstatovao da u fazi planiranja projekta, Opština Obilić ne organizuje sastanke sa građanima, na kojima se predstavljaju detaljni investicioni projekti, na kojima bi građani mogli da daju komentare i preporuke – koje bi onda bile uključene u predmet i predračun. Diskusija o projektima sa građanima korisnicima projekta, pomaže u poboljšanju kvaliteta projekata i omogućava građanima da daju svoje komentare - u ranoj fazi planiranja investicija. Na osnovu nalaza, proizilazi da Opština nije održala posebne rasprave i da nije predstavila projekte stanovnicima područja – koji su korisnici realizacije ovih projekata.

Oba ova projekta direktno utiču na živote građana Opštine Obilić. Nova parking mesta olakšavaju svakodnevne probleme sa parkiranjem. Sa druge strane, poboljšanja, kao što su: uređivanje kanalizacije, asfaltiranje puteva i javna rasveta, obezbeđuju bezbednije i organizovanije okruženje u urbanom delu grada. Rekreativni prostori i sportski tereni u selu Bakšija pružaju dodatnu vrednost zajednici – obezbeđujući čisto mesto za fizičke i društvene aktivnosti; i doprinoseći poboljšanju kvaliteta vazduha.

Odsustvo transparentnosti u objavljivanju investicionih projekata i prateće dokumentacije

Tim je konstatovao da je Opština Obilić objavila ugovore o projektima, na zvaničnoj internet stranici opštine. Tim je konstatovao da su na internet stranici opštine ugovorima priloženi i predmeti i predračuni, po ugovornim cenama. Opština je uz ugovore priložila dokumentaciju uspešnih ponuđačkih kompanija, kao što su: potvrda o registraciji, obrazac za podnošenje tendera i podaci o menadžeru projekta - od strane kompanija. Međutim, građani nisu mogli da vide ko su bila lica, kao što su: menadžeri ugovora – koje je imenovala Opština Obilić.

Opština nije objavila idejne projekte – koje je tim obezbedio putem zahteva za uvid u javna dokumenta. Tim je takođe konstatovao da je Opština Obilić, konkretno, menadžeri ugovora popunili Izveštaj o praćenju ugovora na platformi e-nabavka – i da su postavili u sistem broj faktura. Takođe, popunili su rubrike koje navode datum potpisivanja ugovora, datum početka radova i datum realizacije ugovora.

II POGLAVLJE - POSEBNI NALAZI NA PROJEKTU IZGRADNJA PARKINGA U OBJEKTIMA ZA SOCIJALNO STANOVANJE U SELU 'ADE'

Projekat izgradnje parkinga u objektima za socijalno stanovanje u selu „Ade“ predstavlja projekat od posebnog značaja za Opština Obilić. Pošto – pre početka ovog projekta – deo prostora nije bio sistematizovan i suočavao se sa ozbiljnim infrastrukturnim izazovima. U nedostatku

asfalta, neadekvatna mreža kanalizacije dovela je do sakupljanja vode na tlu – stvarajući blato i teškoće za kretanje stanovništva. Takođe, nedostatak javne rasvete činio je ovo područje nebezbednim noću – ograničavajući slobodu kretanja i utičući na kvalitet života.

Skraćenje zakonskog roka za podnošenje ponuda

Tim za društvenu reviziju je takođe analizirao proces ugovaranja za potrebe projekta. U ovoj fazi, tim je našao da je ovaj proces otiašao na ponovni tender - Obaveštenjem o ugovoru, koje je objavljeno 27. jula 2023. Predviđena vrednost ugovora iznosila je 77 hiljada 703 evra – dok je rok za dostavljanje ponuda bio samo 12 dana, što je skraćenje zakonskog roka, koji inače broji 20 dana. Tim za društvenu reviziju je analizirao posebne uslove ugovora – beležeći da je rok za završetak svih radova iznosio 90 dana. Radovi na izgradnji parkinga završeni su 04. decembra 2023. U međuvremenu, Opština je u ugovoru

precizirala i garantni rok za nedostatke, koji je određen na jednu godinu ili 365 dana.

Uprkos očiglednim poboljšanjima u kvalitetu života i osnovnoj infrastrukturi – koju je obezbedio projekat, tim za društvenu reviziju je identifikovao par pitanja, koja i dalje zabrinjavaju stanovnike i mogu se lako rešiti „kako bi se povećala bezbednost i funkcionalnost prostora“.

Nedostatak saobraćajnih znakova

Nedostatak saobraćajnih znakova – posebno onih za određivanje prednosti na putu i ograničenja brzine – stvara zabunu i može povećati opasnost od nezgoda za vozače. Štaviše, nedostatak saobraćajnog ogledala, na ključnoj tački, otežava

bezbedno kretanje vozila – stvarajući poteškoće građanima tokom kretanja.

Rampe za pešake i invalidska kolica

Još jedan važan nalaz tima za društvenu reviziju je: nedostatak rampi za pešake i kolica. Iako trotoar popločan kockama nije mnogo viši u odnosu na nivo ulice i parkinga – nedostatak rampi bilo gde na ovom trotoaru – predstavlja veliku poteškoću za osobe sa invaliditetom i roditelje sa decom u kolicima. Na parking prostoru ima pet zajedničkih ulaza u okolne objekte. Kao i još

dva ulaza na parking i pristup glavnoj ulici. Nijedan od njih nema adekvatnu rampu koja bi „olakšala kretanje ovoj kategoriji građana“. Ovaj nedostatak stvara nepotrebnu barijeru i smanjuje mogućnost jednakog pristupa javnom prostoru – svim korisnicima. Takođe, trotoar nema posebnu signalizaciju namenjenu slepim osobama.

Nedostatak posebno namenjenog parkinga osobama sa invaliditetom

Tim za društvenu reviziju je identifikovao još jedan nedostatak u Projektu izgradnje parkinga za socijalno stanovanje u selu 'Ade' – primećujući da nije obezbeđen namenski prostor za parkiranje osobama sa invaliditetom. Ovo pitanje postaje još problematičnije s obzirom na to da u ovim socijalnim stanovima žive osobe sa invaliditetom, kojima je potreban lak pristup i bezbedan prostor za parkiranje vozila u blizini ulaza. Pored

nedostatka posebnog parkinga, ovom prostoru nedostaje i signalizacija za osobe sa invaliditetom.

Nedostatak kanti za otpatke i ograničen kapacitet kontejnera

Tim za društvenu reviziju uočio je nedostatak infrastrukture za upravljanje otpadom, na prostoru objekata za socijalno stanovanje u selu „Ade“ – što građanima otežava održavanje prostora. Na javnim površinama oko stambenih objekata ne postoje korpe za odlaganje sitnog otpada – što doprinosi zagađenju, te nemogućnosti građana da otpad odlažu uredno. Takođe, na parking prostoru nije predviđena posebna površina za postavljanje kontejnera za smeće – koja bi poslužila stanarima objekata za socijalno stanovanje. Trenutno se kontejneri za smeće nalaze na udaljenosti od zgrada, u blizini

Crkve, i njihov kapacitet je nedovoljan. Naročito nakon dodatne izgradnje još dva nova kolektivna objekta. U međuvremenu, broj kontejnera je ostao isti. Ovakva situacija otežava upravljanje otpadom i može negativno uticati na higijenu i kvalitet života stanovnika ovog područja.

Problem šahti bez poklopca

Tim za društvenu reviziju je utvrdio da je jedna od šahti na parkingu ostala bez poklopca – što nosi veliku opasnost za kretanje pešaka i vozila. Tim je takođe utvrdio da u zoni parkinga nedostaju još dve šahte, koje su planirane inicijalnim projektom. Što se tiče nedostatka poklopaca za šahte, Opština je preko potpredsednika, g. Ibusha Mjekiqija, potvrdila timu za društvenu

reviziju da je ovaj problem prisutan i u drugim delovima grada i da nije ograničen samo na ovu zonu. Isti se javlja kao rezultat nedostatka kapaciteta za održavanje. Prema njegovim rečima, ovaj problem će biti rešen i sve otvorene šahte biće pokrivene.

Šta se dešava sa preporukama?

Preporuke grupa za društvenu reviziju služe za poboljšanje upravljanja. Preporuke će se koristiti za unapređenje budućih projekata i za unapređenje aktuelnog projekta.

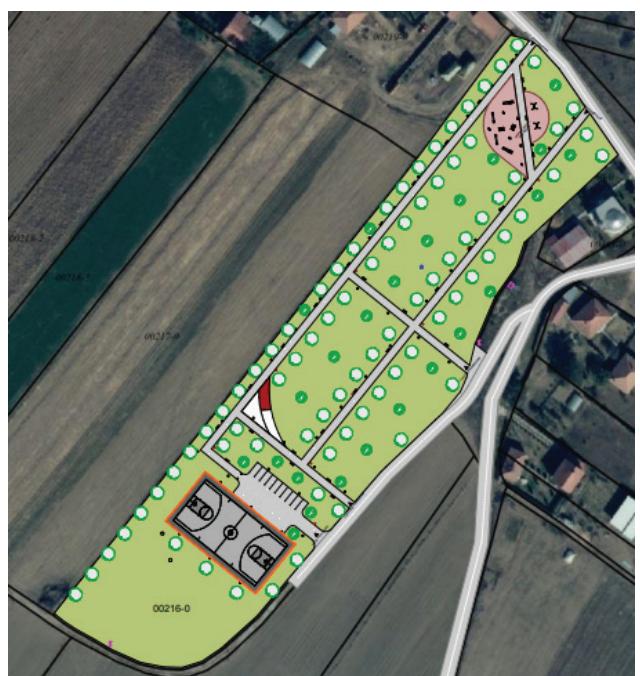
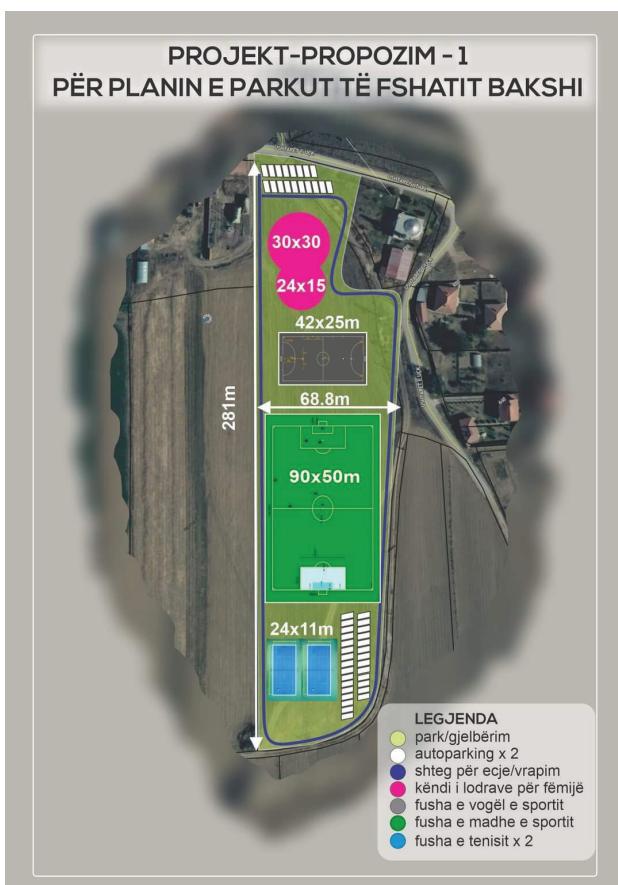
III POGLAVLJE - POSEBNI NALAZI NA PROJEKTU IZGRADNJE PARKA I SPORTSKOG TERENA U SELU BAKŠIJA

Tim za društvenu reviziju je našao da je projekat izgradnje parka i sportskog terena u selu Bakšija bio dugogodišnji zahtev i potreba građana ovog i okolnih sela. Stanovnicima, koji se suočavaju sa zagađenjem vazduha, potrebne su zelene površine i posebno mesto - za rekreaciju i sportske aktivnosti. Tim je analizirao projekat i proverio - da li je projekat projektovan tako da zadovolji potrebe stanovnika tog područja. Projekat nije izradila Opština Obilić. Već ga je uradila Projektantska kancelarija „Alping Design

and Construction“, sa sedištem u Prištini - koja je angažovana na arhitektonskom projektu.

Tim za društvenu reviziju je analizirao projekat građana iz ovog sela, koji je dostavljen Opštini. Isti je sadržao nekolicinu elemenata koji nakon toga nisu oslikani u projektu kompanije „Alping Design and Construction“. Projekat meštana predviđao je i izgradnju velikog sportskog terena – konkretno fudbalskog i izgradnju dva teniska terena.

Predlog projekta stanovnika i projekat privatne kompanije koju je angažovala opština:

Uprkos činjenici da projekat nije realizovan onako kako su to građani tražili, tim je našao da je ovaj park transformisao ovo zapušteno područje – i da je odgovorio na potrebe zajednice poboljšavajući kvalitet života – za sve uzraste. Međutim, tim za društvenu reviziju je uspeo da identificuje par pitanja, koja nisu rešena ili bi mogla biti bolje rešena u budućnosti.

Sušenje drveća

Tim za društvenu reviziju je utvrdio da angažovana kompanija nije ispunila uslove predmeta ugovora, u smislu sađenja i održavanja ukrasnog drveća u parku. Ugovorom je predviđeno da se zasadi 80 (osamdeset) listopadnih sadnica sorte „Acer Variegatum“ i 25 (dvadeset pet) stabala „bagrema“, kao i kontinuirano održavanje zelenila uz navodnjavanje ili rekultivaciju - u slučaju njihovog sušenja ili propadanja. Međutim, inspekcijom terena i razgovorima sa stanovnicima tog područja – od kojih su neki bili deo tima za društvenu reviziju – ustanovljeno je da je drveće zasađeno. Međutim, oko 70% stabala se osušilo a kompanija koju je opština angažovala ih nije zamenila.

Otvoreni kanal na ulazu u park

Tim za društvenu reviziju je konstatovao da na ulazu u park postoji otvoreni kanal, koji je prvo bitno planiran da bude pokriven cevima tipa fi800. Međutim, tokom procesa ocene ovo rešenje je smatrano neprikladnim, te je, iz nepoznatih razloga, kanal ostavljen otvoren. Prema mešanima, ovaj prostor kod kanala na ulazu u park bio bi pogodniji za postavljanje parkinga. Prema njihovim rečima, sadašnji parking je smešten baš pored sportskog terena. Da je bio na ulazu, pristup parku bi bio mnogo lakši. Takođe, tim je konstatovao nedostatak namenskog prostora za parkiranje osoba sa invaliditetom, kao i signalizacije u parku za slepe osobe.

Neodgovarajuće klupe

Tim za društvenu reviziju je uočio da su klupe postavljene u parku - iako su postavljene shodno ugovoru - neprikladne za potrebe meštana, pošto nemaju naslone za leđa. Ovaj tip dizajna direktno utiče na udobnost korisnika. Posebno za starije stanovnike, kojima je potrebna bolja potpora, kako bi osigurali ugodan boravak, tokom vremena provedenog u parku. Ove klupe takođe ne pogoduju osobama sa invaliditetom.

Nedostatak fudbalskog terena sa prirodnom travom

Tim za društvenu reviziju je utvrdio da je sportski teren u parku - koji je namenjen za fudbal i košarku - u potpunosti izgrađen na asfaltnoj podlozi - ne zadovoljavajući zahtev meštana da se izgradi veliki fudbalski teren sa prirodnom travom. Meštani tog kraja su na sastancima sa opštinskim zvaničnicima izrazili želju „za širokim i pogodnim prostorom za fudbal“, i shodno tome su i predali svoj projekat, koji su uradili sopstvenim sredstvima. Isti je uključivao prostor gde su igrači - posebno mlađi - mogli da igraju u sigurnijim i komotnijim uslovima. Asfaltna podloga povećava opasnost od povreda, posebno tokom padova ili sudara – ne pružajući sigurnost koju bi prirodna trava mogla da pruži.

Oštećenje rasvete

Tim za društvenu reviziju je uočio da je osvetljenje na sportskom terenu oštećeno - što onemogućava održavanje sportskih aktivnosti u večernjim satima ili u periodima kada nema sunčeve svetlosti. Ovaj problem značajno ograničava korišćenje terena, posebno za odrasle koji imaju priliku da se bave sportom u popodnevним ili kasnim satima. Rekonstrukcija i održavanje osvetljenja su nužni: da se obezbedi potpuna funkcionalnost terena, da se poveća bezbednost i da se stvori pogodno okruženje za sportske aktivnosti, u bilo koje doba dana.

ZAKLJUČAK/PREPORUKE

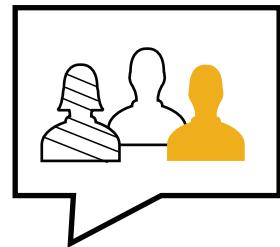
Na kraju projekta, tim za društvenu reviziju je analizirao rad i došao do par zaključaka.

Preporuke u vezi sa uključivanjem građana:

Opština treba da organizuje javne konsultacije, od početne faze projekta, u cilju diskusije o idejama i kako bi pomogla da se identifikuju potrebe i konkretne zabrinutosti zajednice - time izbegavajući potencijalne probleme od samog početka.

Opština treba da preduzme korake da uključi više žena u budžetske rasprave. Zapisnici sa sastanaka sa građanima treba da budu detaljniji i sveobuhvatniji.

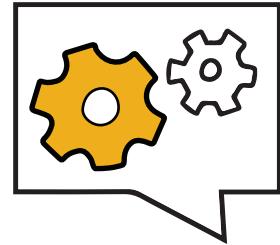
Opštini se preporučuje da veliki projekti koji dotiču interes građana budu predmet javnih rasprava.

Preporuke za projekt izgradnje parkinga kod objekta za socijalno stanovanje u selu 'Ade'

Postavljanje jasnih saobraćajnih znakova: Postaviti vidljive i jasne znakove, na glavnim tačkama - kako bi se odredila prednost i poboljšala bezbednost saobraćaja. Postavljanje ogledala na mestima sa ograničenom vidljivošću pomoći će da se poveća vidljivost i izbegnu saobraćajne nezgode.

Modifikovanje trotoara radi lakšeg pristupa: Prilagoditi trotoare u blizini glavnih ulaza - uključujući: neophodne rampe za pešake sa kolicima, majke sa bebama i malom decom; obezbeđujući bezbedno i lako kretanje svih.

Parking namenjen osobama sa invaliditetom: Predvideti i obeležiti posebna mesta za parkiranje osoba sa invaliditetom - uzimajući u obzir broj stanovnika sa invaliditetom, kako bi se garantovao jednak i odgovarajući pristup.

Obezbediti poklopce za šahte i postaviti predviđene šahte: Opremiti otvorene šahte sigurnim poklopциma - kako bi se otklonile opasnosti po građane.

Dodavanje kontejnera shodno novim potrebama: Dodati kontejnere za smeće, u skladu sa dodatnom gradnjom dve nove kolektivne zgrade - time povećavajući ukupni kapacitet za upravljanje otpadom smanjenjem trenutnog preopterećenja.

Preporuke za projekat izgradnje parka i sportskog terena u selu Bakšija:

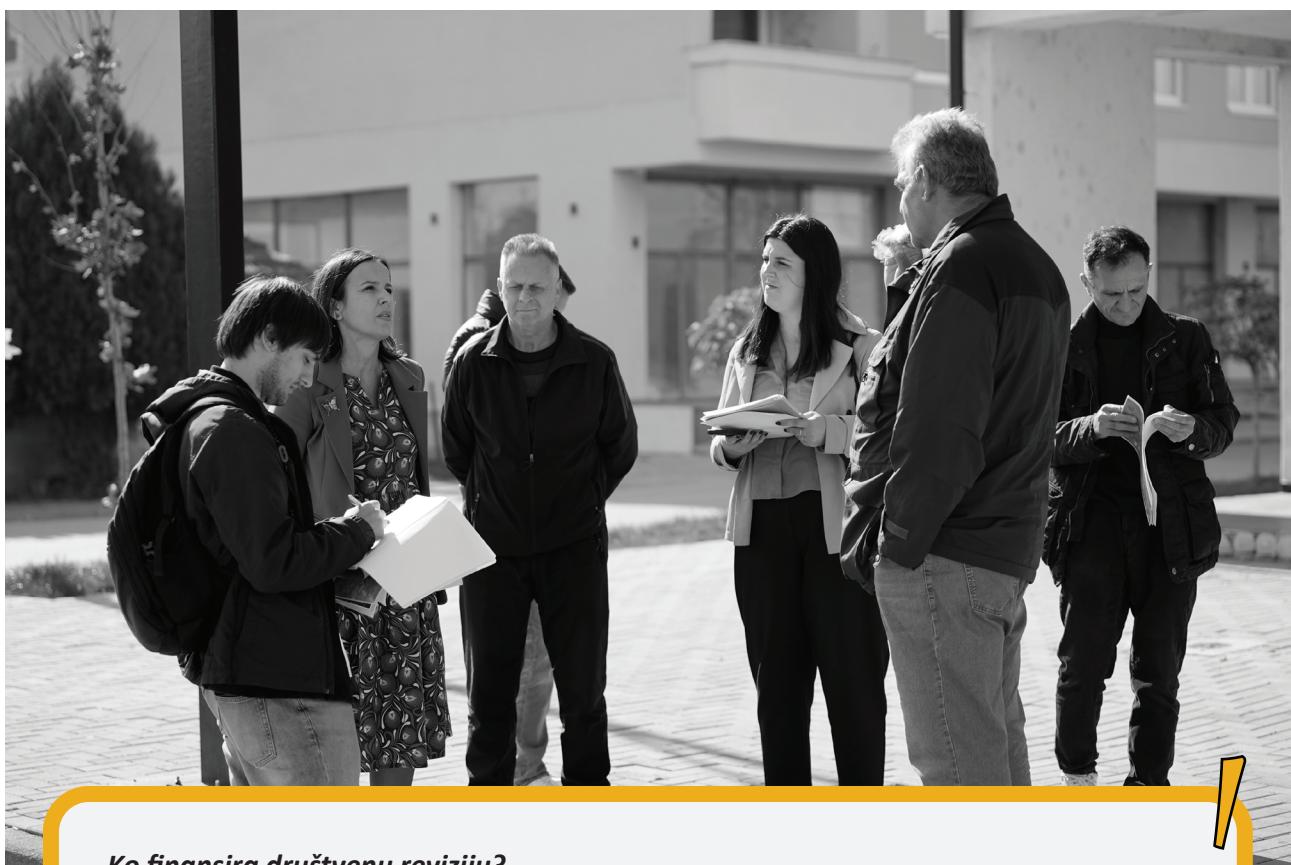
Zatvaranje otvorenog kanala: Pokriti otvoren kanal tankim slojem betona kako bi se obezbedila stabilnost tla i sprečilo urušavanje tokom kiša – time pružajući veću bezbednost građanima.

Zamena drveća: Osušeno drveće treba zameniti drugim vrstama koje su pogodnije za klimatske uslove i prostor parka - kako bi se obezbedila stabilnost i lepši izgled.

Poboljšanje klupa: Zameniti postojeće klupe onima koje imaju naslone - kako bi korisnicima pružila veća lagodnost i kako bi se prilagodili potrebama dugotrajne upotrebe.

Fudbalski teren: Razmotriti mogućnost postavljanja prirodne trave - koristeći veći prostor parka, u cilju stvaranja terena za veliki fudbal.

Održavanje rasvete: Popraviti i održavati rasvetu na terenu – kako bi se obezbedila mogućnost bavljenja sportskim aktivnostima i u večernjim satima.

Ko finansira društvenu reviziju?

Rad u timovima za društvenu reviziju je dobrovoljan rad. Svi troškovi vezani za društvenu reviziju pokrivaju se ugovorom o sufinansiranju između Ministarstva lokalne samouprave i projekta DEMOS. Javne investicije koje građani prate kroz društvenu reviziju ove godine - su takođe i investicije koje su finansirane iz Granta opštinskog učinka.

METODOLOGIJA

Ovaj izveštaj predstavlja podatke prikupljene iz intervjuja, zahteva za pristup javnim dokumentima, terenskih poseta i razgovora sa zajednicom. Jula meseca, DEMOS i Ministarstvo lokalne samouprave su - na osnovu unapred

utvrđenih standarda, izabrali 11 (jedanaest) projekata u 6 (šest) opština na Kosovu - koji će biti uključeni u proces društvene revizije. U okviru procesa društvene revizije uključeno je 11 projekata u šest opština.

Naziv projekta	Opština	Vrednost	Faza projekta na početku revizije
Izgradnja korita reke Kлина	Opština Kлина	746,046.00	Primena
Izgradnja postrojenja za prečišćavanje voda za piće	Opština Kлина	849,921.63	Primena
PARTIJA 5 – Izgradnja i uređivanje staza u parku „Karagač“	Opština Peć	234,500.00	Tender/ Primena
PARTIJA 6 – Izgradnja ambulante u selu Trstenik	Opština Peć	85,631.00	Tender/ Primena
Proširenje puta „Martirët e Kombit“ – zapadni ulaz u grad	Opština Đakovica	1,004,545.60	Primena
Izgradnja javnih prostora u centru grada	Opština Đakovica	1,187,211.72	Primena
Izgradnja, tretman i čišćenje rečnog korita sa pratećom konstrukcijom, od mosta u centru do tranzita u Mališevu	Opština Mališevo	1,487,459.74	Pred raspisivanje tendera
Izgradnja obdaništa u Novom Rujcu - II faza	Opština Lipljan	247,958.69	Primena
Partija 1 – Izgradnja fiskulturne sale u školi „Ismail Luma“ u Lipljanu	Opština Lipljan	248,226.45	Primena
Izgradnja parka i sportskog terena u selu Bakšija	Opština Obilić	164,614.17	Primena
Izgradnja parkinga u Obiliću kod objekata za socijalno stanovanje u selu Ade	Opština Obilić	67,894.05	Primena

Komisija za tehnički prijem

Komisija za tehnički prijem je stručni tim opštine, koji na kraju projekta vrši inspekciju radova i na osnovu izveštaja ovog tima, radovi bivaju primljeni a isplata načinjena.

Ko je osnovao grupu za društvenu reviziju?

Grupa za društvenu reviziju je grupa građana koji su se dobrovoljno odazvali na inicijativu - da budu angažovani u nadgledanju projekata.

Kako bi što šire uključili zajednicu, BIRN i D+ su sastavili spisak sa zanimanjima i predstavnicima zajednice koji će biti pozvani da se pridruže grupi.

Kriterijumi odabira su navodili da grupa ima namenu da da prioritet uključivanju marginalizovanih kategorija društva kao što su žene, mladi, stari, osobe sa invaliditetom i nevećinske zajednice. Cilj je bio da grupa ima niz zanimanja i starosnih grupa - kako bi garantovala uključivost.

Timovi BIRN-a i D+ su stupili u kontakt sa preko 150 građana iz 6 opština - kako bi ih pozvali da postanu deo grupe. 120 građana iz ciljnih opština postalo je deo grupe.

U Obiliću su obrazovane dve grupe sa 20 građana koji bi radili na nadzoru projekata.

Kako su prikupljeni podaci?

Da bi sastavio ovaj izveštaj, tim koji je obrazovan za potrebe društvene revizije koristio je nekoliko tehnika prikupljanja podataka.

Tim se bavio pretraživanjem onlajn javne evidencije opštine, napravio je listu pitanja o projektu i zatražio informacije od opštine, dostavio je zahteve za pristup javnim dokumentima i analizirao dokumente koje je primio od opštine. Da bi dokumentovao nalaze, tim je realizovao terenske posete i održao sastanke sa zvaničnicima Opštine Obilić.

Podatke u izveštaju prikupilo je 20 članova tima za društvenu reviziju, a izveštaj je sačinjen uz pomoć i podršku tima D+. Izveštaj je objavljen nakon uvršćivanja komentara primljenih od Opštine Obilić.

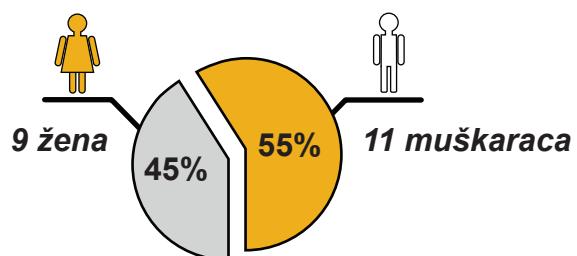
Validacija podataka

Dve grupe za društvenu reviziju u Obiliću su odvojeno radile na identifikovanju problema u njihovim projektima i pisaniju izveštaja.

Na održanim sastancima, grupe su se složile sa sistematskim nalazima na oba projekta i sa posebnim nalazima pojedinačnih projekata.

Tim se takođe složio sa preporukama predstavljenim u ovom izveštaju. Nakon strukturiranja nalaza, tim se sastao sa potpredsednikom opštine i zatražio komentare Opštine o nalazima u izveštaju. Pre objavljivanja, Opština je primila izveštaj a njihovi odgovori su uključeni u ovaj izveštaj.

Sastav tima

Penzioneri; Umetnici; Nastavnici; Profesori; Handikos; Aktivisti; Stanovnici.

Nadzornik ugovora

Nadzornik ugovora je lice ili kompanija koju angažuje opština. Isti je odgovoran „za nadgledanje svake faze realizacije ugovora“. Nadzornik priprema izveštaje za svaku fazu.

AKTIVNOSTI GRUPE ZA DRUŠTVENU REVIZIJU

Jul 2024	<ul style="list-style-type: none"> ● Poseta na terenu; ● Određivanje ciljnih grupa i identifikovanje profila koji će biti deo tima; ● Priprema liste sa profilima članova tima za društvenu reviziju; ● Izbor članova tima za društvenu reviziju.
Avgust 2024	<ul style="list-style-type: none"> ● Potpisivanje Memoranduma o razumevanju sa Opštinom Obilić; ● Objavljivanje promotivnih materijala na društvenim mrežama; ● Obuka o društvenoj reviziji; ● Stvaranje grupe na Viber platformi; ● Poseta tima na terenu; ● Terenska poseta tima za društvenu reviziju - u cilju dokumentovanja nalaza; ● Provera materijala pristupačnih na otvorenim platformama; ● Imenovanje lica u timu - za dostavljanje zahteva Opštini; ● Podnošenje zahteva za pristup javnim dokumentima; ● Prijem odgovora od Opštine Obilić.
Septembar 2024	<ul style="list-style-type: none"> ● Obuka o čitanju dokumenata ● Sastanak sa menadžerima projekata; ● Komunikacija tima sa Opštinom Obilić; ● Prijem dodatnih odgovora u vezi sa projektom od Opštine Obilić; ● Diskusija i analiza dokumenata, primljenih od Opštine Obilić; ● Analiza materijala
Oktobar 2024	<ul style="list-style-type: none"> ● Sastanak tima za analizu svih dokumenata primljenih od Opštine Obilić; ● Beleženje nalaza tima za društvenu reviziju
Novembar 2024	<ul style="list-style-type: none"> ● Podela zadataka timu, u izradi izveštaja; ● Uspostavljanje strukture i definisanje tačaka za pisanje izveštaja; ● Određivanje zadataka za pisanje izveštaja; ● Sastavljanje preporuka tima; ● Izrada izveštaja o nalazima i preporukama tima za društvenu reviziju; ● Sastanak sa predsednikom Obilića i predstavnicima opštine; ● Uređivanje izveštaja; ● Odgovor na komentare i sugestije; ● Dostavljanje izveštaja na validaciju Opštini; ● Predstavljanje izveštaja - zvaničnicima Opštine.
Decembar 2024	<ul style="list-style-type: none"> ● Realizacija medijske kampanje za promociju izveštaja; ● Sastavljanje planova primene preporuka iz izveštaja o društvenoj reviziji od strane opština.

TIM ZA DRUŠTVENU REVIZIJU U OBILICU

Br.	Ime i prezime	Zanimanje
1	Zelushe Kelmendi	Omladinski centar - Obilić
2	Valentina Aliu	Lokalni savet za omladinsku akciju
3	Shaip Kurshumliu	Nastavnik
4	Xhemile Krasniqi	Kulturno društvo "Tradita"
5	Bukurije Totaj	Nastavnica
6	Salih Hajra	Građanin
7	Minire Hajra	Stanovnica
8	Fitim Sadiku	Crveni krst
9	Eljesah Terbunja	"Handikos"
10	Besmira Klinaku	Politikolog
11	Adyl Mustafa	"Roma Press Service"
12	Remzije Mustafa	"Roma Press Service"
13	Bajram Mehana	Građanin
14	Nazif Klinaku	Arhitekta
15	Skender Berisha	Odbor za zajednice
16	Afrim Krasniqi	Mašinski tehničar
17	Dafina Aliu	Psiholog
18	Dashnim Berisha	Umetnik
19	Ahmet Mehana	Građanin
20	Ganimete Bislimi	Građanka

DOPIS PREDSEDNIKA OPŠTINE OBILIC

Povodom prijema Obaveštenja od Projektnog tima DEMOS da je Opština Obilić izabrana po drugi put za redom - da bude predmet društvene revizije, za projekte: Izgradnja parkinga u objektima za socijalno stanovanje u selu „Ade“ i izgradnja parka i sportskog terena u selu Bakšija, koji se finansiraju (sufinansiraju), Grantom opštinskog učinka - ovo sam pozdravio i odobrio u optimalnom roku. Kao predsednik opštine, izrazio sam svoju potpunu spremnost kao i spremnost izvršne vlasti opštine - da pruži svaki dokumenat i informaciju koju trebate.

Za to sam angažovao Kabinet, internog revizora i Civilni štab – da vam pomognu. Iako je za nas društvena revizija već poprimila obavezujući karakter.

Za nas je posebna čast što smo već dugi niz godina dobitnici Granta za učinak. I, naravno, društvene revizije projekata – finansiranih sredstvima DEMOS-a, ali i drugih donatora. Oba projekta – za koja je sprovedena društvena revizija – imaju različite specifičnosti.

Projekat Izgradnja parka i sportskog terena u selu Bakšija je u stvaranju već duže vremena – iz razloga što na toj lokaciji prvo bitno nije bilo javne svojine. Ispoštovani su zakonski postupci – za zamenu imovine sa privatnim vlasnicima. Svi postupci su vođeni u skladu sa pravnim aktima – odlukama Skupštine opštine. Sve preporuke, proizašle iz društvene revizije, zapravo oslikavaju da svi mi zajedno možemo bolje.

Iz tog razloga, kao opština, primenjujemo rano budžetiranje i budžetiranje uz učešće građana – kao najnaprednije metode planiranja, izrade i praćenja budžeta. Pod geslom: „Zajedno planiramo, zajedno biramo i zajedno uživamo“.

S poštovanjem,
Xhafer Gashi
Predsednika Opštine Obilić

Na šta utiče društvena revizija?

Društvena revizija u Opštini Obilić je uticala na poboljšanje nadzora projekta.

DOPIS TIMA ZA DRUŠTVENU REVIZIJU U OPŠTINI OBITIC

Za naš tim, proces društvene revizije predstavljao je novo iskustvo, koje je donelo dublje razumevanje značaja uloge koju građani mogu odigrati u poboljšanju lokalne uprave i života zajednice. Na samom početku mnogi od nas nisu bili upoznati sa ovim konceptom. Međutim, dvodnevne obuke koje je organizovao D + su nam dale čvrstu osnovu i jasnu viziju – o važnosti i koristima društvene revizije.

Kroz ove obuke smo naučili o našim pravima kao građana u procesima odlučivanja, o transparentnosti i odgovornosti javnih institucija. Shvatili smo kako se osmišljavaju javni projekti, koje su faze nabavke i kako se jedan javni tender može propratiti – kako bismo osigurali da se sprovodi efikasno.

U Obiliću je ovaj proces poslužio kao most između građana i opštinskih institucija – stvarajući platformu za dijalog i saradnju. Tokom ovog angažmana smo posetili teren, analizirali dokumente i održali razgovore sa predstvincima opština – identificujući probleme i dajući konkretne preporuke – za poboljšanje projekata.

Verujemo da društvena revizija treba da se nastavi i ubuduće – ne samo kao sredstvo za povećanje odgovornosti - već i da se građani osnaže kako bi što aktivnije učestvovali u procesima odlučivanja. Ovo iskustvo nas je učinilo svesnijim moći našeg angažovanja i pokazalo da pozitivne promene počinju malim koracima. Ali, sigurnim.

Nadamo se da će naše iskustvo poslužiti kao inspiracija drugim timovima i da će nastaviti da podstiče poboljšanje života u našoj zajednici i šire.

Uloga moderatora u javnim raspravama

Uloga moderatora u javnim raspravama treba da bude proaktivnija. Moderatori treba da podstaknu učešće građana u diskusijama o opštinskim projektima i budžetu. Trebalo bi da podstaknu debatu i ideje i predloge građana koji učestvuju.

Ko su članovi tima za društvenu reviziju?

Članovi timova za društvenu reviziju su pripadnici zajednice, koji nemaju sukob interesa sa projektom. U timovima ne mogu biti službenici institucije - koja je direktno povezana sa projektom i procesom službenog nadzora projekta.

Co-funded by
the European Union

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Sweden
Sverige